

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT FRANCIS G. JACOBS

föredraget den 21 november 2002¹

1. I förevarande mål har Tribunale Civile e Penale di Trento (Italien) bitt domstolen att slå fast huruvida rådets direktiv 86/653/EEG av den 18 december 1986 om samordning av medlemsstaternas lagar rörande självständiga handelsagenter (nedan kallat direktivet)² utgör hinder för nationella bestämmelser som för inskrivning av en handelsagent i företagsregistret uppställer ett krav på att vederbörande redan är inskriven i en förteckning över handelsagenter.

Tillämpliga bestämmelser

2. Direktivet samordnar medlemsstaternas lagar vad gäller rättsförhållandet mellan handelsagenter³ och deras huvudmän.⁴ Som framgår av skälen i ingressen har direktivet till syfte att skydda handelsagenters intressen gentemot deras huvudmän,

att främja skyddet för affärsuppgörelser och att underlätta varuhandel mellan medlemsstaterna genom ett inbördes närmande mellan medlemsstaternas rättssystem vad gäller handelsrepresentation.⁵ Direktivet innehåller i detta syfte bestämmelser om rättigheter och skyldigheter för handelsagenter och huvudmän (artiklarna 3—5), om ersättning till handelsagenter (artiklarna 6—12) och om ingående och uppsägning av agenturavtal (artiklarna 13—20).

3. I den italienska lagen nr 204 av den 3 maj 1985 föreskrivs att en förteckning över handelsagenter och handelsrepresentanter skall inrättas vid varje italiensk handelskammare. Enligt artikel 2 i lag nr 204 skall "den som utövar eller ämnar utöva verksamhet som handelsagent eller handelsrepresentant" vara inskriven i förteckningen. Enligt artikel 9 i lag nr 204 får "verksamhet som handelsagent eller handelsrepresentant inte utövas av den som inte är inskriven i förteckningen", vid äventyr av en straffavgift.

4. I artikel 2188 i Codice civile (den italienska civilagen) föreskrivs att det skall

1 — Originalspråk: engelska.

2 — EGT L 382, 1986, s. 17; svensk specialutgåva, område 6, volym 2 s. 150.

3 — I artikel 1.2 i direktivet definieras en handelsagent som "en självständig agent med varaktig behörighet att förhandla om försäljning eller köp av varor för en annan persons räkning... eller att förhandla om och slutföra sådana affärsuppgörelser i huvudmannens namn och för dennes räkning".

4 — I artikel 1.1 i direktivet föreskrivs att "[d]e harmoniseringsåtgärder som fastställs i detta direktiv skall tillämpas på medlemsstaternas lagar och andra författningar om förhållandet mellan handelsagenter och deras huvudmän".

5 — Andra och tredje skälen i ingressen till direktivet.

inrättas ett företagsregister som skall föras av Ufficio del registro delle imprese (myndighet med ansvar för företagsregistret, nedan kallad företagsregistret). För vissa typer av företag uppställs ett krav på inskrivning i registret enligt artikel 2195 i Codice civile. För andra typer av företag, däribland handelsagenter, är inskrivning i registret frivilligt enligt artikel 2083 i Codice civile. I artikel 2084 i Codice civile föreskrivs det att villkoren för utövande av näringsverksamhet av olika kategorier av företag skall fastställas i lag. Enligt artikel 2189 skall företagsregistret kontrollera att "de rättsliga kraven för inskrivning i registret är uppfyllda".

att artikel 1418 i Codice civile skulle tolkas så att avtal som ingåtts av agenter som inte var registrerade i enlighet med lag nr 204 skulle anses som ogiltiga. Till följd av domstolens dom i målet Bellone har Corte di Cassazione ändrat sin rättspraxis. Om den skyldighet till inskrivning i förteckningen som föreskrivs i lag nr 204 inte iaktas, medför detta inte längre att agenturavtalen är ogiltiga enligt italiensk rätt.⁸

Bakgrund och tolkningsfrågor

5. I målet Bellone⁶ skulle domstolen ta ställning till huruvida en nationell lagstiftning, enligt vilken ett handelsagenturavtals giltighet var beroende av att handelsagenten var inskriven i en förteckning över handelsagenter, var förenlig med direktivet. Domstolen slog fast att direktivet visserligen inte hindrar medlemsstaterna från att föra ett register över handelsagenter.⁷ Direktivet utgör däremot hinder för en nationell bestämmelse som uppställer krav på att en handelsagent är inskriven i ett register för att ett handelsagenturavtal skall vara giltigt.

6. Domen i målet Bellone aktualiserade frågan om giltigheten av tidigare rättspraxis från italienska Corte di Cassazione, vilken från och med år 1989 hade slagit fast

7. Enligt beslutet om hänskjutande är bakgrunden följande. Sökanden, Francesca Caprini, är italiensk medborgare. Svaranden är företagsregistret i Trento. Francesca Caprini ingav den 10 april 2001 en ansökan till svaranden om inskrivning i företagsregistret såsom handelsagent i fråga om försäljning av reklamplatser. Svaranden avslog Francesca Caprinis ansökan, med motiveringen att hon inte var inskriven i den förteckning över handelsagenter och handelsrepresentanter som införts genom den italienska lagen nr 204. Eftersom inskrivning i sistnämnda förteckning enligt svarandens mening utgjorde ett villkor för utövande av näringsverksamhet i den mening som avses i artikel 2084 i Codice civile, och ett krav som uppställs i artiklarna 2 och 9 i lag nr 204, skulle det även anses utgöra ett rättsligt krav enligt

6 — Dom av den 30 april 1998 i mål C-215/97, Bellone (REG 1998, s. I-2191).

7 — Punkt 11 i domen. Flera medlemsstater har inrättat register av detta slag. För en komparativ analys av nationell praxis, se fotnot 17 i förslaget till avgörande av generaladvokaten Cosmas.

8 — Se punkt 17 i domstolens dom av den 13 juli 2000 i mål C-456/98, Centrostel (REG 2000, s. I-6007).

artikel 2189. Företagsregistret måste således kontrollera att detta krav är uppfyllt innan inskrivning i företagsregistret får ske.

8. Francesca Caprini överklagade svarandens avslagsbeslut till Giudice del registro, den domstol som utövar tillsyn över svaranden, vilken emellertid avslag överklagandet genom beslut av den 2 november 2001. Därefter överklagade hon till Tribunale di Trento och yrkade antingen att inskrivningen i företagsregistret skulle beviljas eller att det skulle fastställas att hon inte var skyldig att skriva in sig i registret.

9. Tribunale di Trento har konstaterat att det föreligger skillnader mellan situationen i det mål som nu är föremål för prövning och den situation som föranledde begäran om förhandsavgörande i målet Bellone. Den har därför vilandeförklarat målet och bett domstolen ta ställning till frågan huruvida direktivet utgör hinder för nationella bestämmelser som för inskrivning av en handelsagent i företagsregistret uppställer ett krav på att vederbörande är inskriven i en förteckning över handelsagenter.

Bedömning

10. För att besvara den fråga som Tribunale di Trento har ställt är det lämpligt att på nytt erinra om det resonemang som låg till grund för domstolens dom i målet Bellone. Enligt min mening kan två uttalanden, som är av relevans i förevarande mål, utläsas av denna dom.

11. Det första uttalandet är att det inte finns någon bestämmelse i direktivet som hindrar att en medlemsstat, om den finner det lämpligt, föreskriver att handelsagenter skall vara inskrivna i ett för ändamålet föreskrivet register för att svara mot vissa administrativa behov.⁹

12. Det första uttalandet begränsas dock av ett annat uttalande, vilket förklarar domstolens avgörande i målet Bellone, nämligen att en medlemsstat inte kan göra det rättsliga skydd som handelsagenter åtnjuter gentemot sina huvudmän enligt direktivet beroende av att inskrivning har skett i ett register som medlemsstaten väljer att inrätta eller som inrättas på en grund som inte uttryckligen föreskrivs i direktivet.¹⁰

13. Det nationella rättsliga krav som var i fråga i målet Bellone, enligt vilket ett agenturavtal endast var giltigt om agenten var inskriven i en förteckning över handelsagenter, inskränkte helt klart det rättsliga skydd som följer av direktivet. Om ett agenturavtal var ogiltigt enligt nationell rätt fick det till följd att handelsagenten inte från huvudmannen kunde erhålla den ersättning som garanteras i kapitel III i

9 — Punkt 11 i domen.

10 — Punkterna 13 och 14 i domen. Ett exempel på hur medlemsstaterna får begränsa det skydd som följer av direktivet är att uppställa krav på att ett agenturavtal måste upprättas i skriftlig form för att vara giltigt. Detta krav är uttryckligen tillåtet enligt artikel 13.2 i direktivet.

direktivet eller den gottgörelse som föreskrivs i kapitel IV i direktivet.

14. För att återgå till förevarande mål så avser tolkningsfrågan en nationell bestämmelse som föreskriver att en agent, som inte är inskriven i en förteckning över handelsagenter, inte kan bli inskriven i ett företagsregister.

15. Kommissionen har i sina yttranden till domstolen anfört att en sådan bestämmelse inte är oförenlig med direktivet, eftersom den inte inskränker det rättsliga skydd som handelsagenter enligt direktivet åtnjuter gentemot sina huvudmän. En sådan bestämmelse medför inte i sig att handelsagenter, som inte är inskrivna i något av de aktuella registren, hindras från att ingå agenturavtal som är giltiga och som kan göras gällande vid nationell domstol och vars tillämpning regleras av direktivets bestämmelser.

16. Jag delar kommissionens uppfattning.

17. Francesca Caprini har dock gjort gällande att den italienska lagbestämmelsen som uppställer krav på att handelsagenter skall vara inskrivna i förteckningen över

handelsagenter innan de kan skrivas in i företagsregistret i praktiken undergräver det rättsliga skydd som agenter åtnjuter enligt direktivet. Om en sådan registrering inte har skett kommer de italienska handelskamrarna inte att utfärda de intyg som krävs för att agenterna skall kunna följa de skatterättsliga och sociala bestämmelser som är tillämpliga på dem. Francesca Caprini har hävdad att den omständigheten att agenterna kan ingå giltiga agenturavtal inte är till någon hjälp för dem, om de inte har någon möjlighet att fullgöra de avtal som ingåtts.

18. Detta argument är enligt min uppfattning inte övertygande.

19. Det framgår klart av domstolens dom i det ovannämnda målet Bellone att medlemsstaterna, i enlighet med direktivets bestämmelser, har rätt att föreskriva att inskrivning i en förteckning över handelsagenter får vissa följder i administrativt hänseende, under förutsättning att det rättsliga skyddet enligt direktivet inte inskränks.

20. Det står enligt min mening inte klart att de följder som Francesca Caprini har uppgett skulle uppstå om inskrivning i förteckningen över handelsagenter inte har skett, nämligen att det skulle vara omöjligt för oregistrerade handelsagenter att bli inskrivna i företagsregistret vilket påverkar

fullgörandet av deras skatterättsliga och sociala åligganden, kan anses inskränka det skydd som handelsagenter enligt direktivet åtnjuter i rättsförhållanden med deras huvudmän.

21. Jag anser därför att nationella bestämmelser som för inskrivning av en handels-

agent i ett företagsregister uppställer ett krav på att vederbörande redan är inskriven i en förteckning över handelsagenter är förenliga med direktivet, under förutsättning att följden därav inte på något sätt inskränker det rättsliga skydd som handelsagenter åtnjuter enligt direktivet. Så vore exempelvis fallet om giltigheten av ett agenturavtal vore beroende av att en handelsagent är inskriven i det ena av, eller i båda, de aktuella registren.

Förslag till avgörande

22. Jag anser följaktligen att domstolen skall besvara tolkningsfrågan på följande sätt:

Rådets direktiv 86/653/EEG av den 18 december 1986 om samordning av medlemsstaternas lagar rörande självständiga handelsagenter utgör inte hinder för nationella bestämmelser som för inskrivning av en handelsagent i företagsregistret uppställer ett krav på att vederbörande är inskriven i en förteckning över handelsagenter, under förutsättning att en eventuell inskrivning av handelsagenten i något av registren inte påverkar giltigheten av agenturavtal som handelsagenten ingått eller på något annat sätt undergräver det rättsliga skydd som handelsagenten åtnjuter enligt ovannämnda direktiv.